

คู่มือโครงการตามตัวชี้วัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567
โดยใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไปพลางก่อน
โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไม้และหวายเพื่อความยั่งยืน

1. ความเชื่อมโยง

- 1.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้าน การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 1.2 แผนแม่บทด้านการบริหารจัดการทรัพยากรไม้และหวายแห่งชาติ (ร่าง)

2. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของไม้และหวาย โดยพืชทั้งสองชนิดนี้ มีประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ และช่วยรักษาระบบนิเวศในบริเวณป่าที่ถูกทำลายให้สมดุลได้ ในระยะเวลาอันสั้น ทำให้เกิดสภาพป่าได้อย่างรวดเร็ว ป้องกันลมพายุ และป้องกันการพังทลายของดิน อีกทั้งยังเป็นพืชอเนกประสงค์ที่มีการใช้ประโยชน์ในวิถีชีวิตของคนไทย เป็นพืชที่มีการส่งออกในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย เช่น ผลิตภัณฑ์อาหาร หัตถกรรม อุตสาหกรรม เกษตรกรรม สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังให้เป็นแหล่งผลิตพลังงานทดแทนได้ในอนาคต เช่น น้ำมันไบโอดีเซล ก๊าซชีวภาพจากลำไม้ไผ่ ใช้ผลิตถ่านกัมมันต์ เป็นต้น

สภาพของป่าไผ่ในปัจจุบัน มีการใช้ประโยชน์อย่างจำกัด เนื่องจากป่าไผ่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอนุรักษ์ แต่ความต้องการไม้และหวาย ทั้งการใช้ในภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ผลผลิตที่ได้กลับมีไม่เพียงพอ ขาดเทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไม้และหวายเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2558 เห็นชอบการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของไทยในองค์การความร่วมมือด้านไม้และหวายระหว่างประเทศ (International Network for Bamboo and Rattan – INBAR) และให้กรมส่งเสริมการเกษตรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกต้นไม้และหวายในพื้นที่ป่าเศรษฐกิจและชุมชน เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้และยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้มีความมั่นคงและยั่งยืน และไม้ไผ่เป็นพืชที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจ BCG ช่วยลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือก๊าซเรือนกระจกสู่สิ่งแวดล้อมอีกด้วย จากความต้องการที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นในแต่ละปี เกษตรกรจึงจำเป็นต้องมีความรู้ด้านเทคโนโลยี การส่งเสริมพัฒนาการผลิต การแปรรูปและการตลาด เพื่อพัฒนาการผลิตไม้ให้เพียงพอต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และเป็น การอนุรักษ์สภาพธรรมชาติอย่างยั่งยืน ด้วยประโยชน์อันหลากหลายมากมายของไม้และหวาย จึงถือว่าเป็นพืชมหัศจรรย์ จึงต้องช่วยกันเพิ่มพื้นที่การปลูกให้มากยิ่งขึ้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้แก่เกษตรกร และผู้เกี่ยวข้อง ในการแปรรูปไม้ได้อีกมากมายมหาศาลและพัฒนาการใช้ประโยชน์ให้สูงยิ่งขึ้นไป

ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไม้และหวายเพื่อความยั่งยืน เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพการผลิตไม้และหวายให้เพียงพอต่อความต้องการ สร้างอาชีพสร้างรายได้ และยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้มั่นคง เตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ และยังเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี และถือเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่งด้วย

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสม ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไม้และหวายให้แก่เกษตรกร รวมทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรนำความรู้ไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณภาพไม้และหวายให้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ และเพียงพอต่อความต้องการของประเทศ

3.2 เพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่เกษตรกร

3.3 เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร และเพิ่มศักยภาพการพัฒนาสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น

4. เป้าหมาย/สถานที่ดำเนินการ

เกษตรกรผู้ผลิตไม้และหวาย จำนวน 500 ราย

ดำเนินการในพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี สระแก้ว เลย ลำปาง แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน กาญจนบุรี สกลนคร และจังหวัดนครพนม

5. กิจกรรม และวิธีการดำเนินงาน

5.1 กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไม้และหวายให้มีคุณภาพดี เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์

5.1.1 คัดเลือกเกษตรกรกลุ่มที่มีความเข้มแข็งในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไม้หรือหวาย กลุ่มละ 25 ราย จำนวน 20 กลุ่ม

5.1.2อบรมและศึกษาดูงานสำหรับเกษตรกร จำนวน 1 ครั้ง

1) จัดอบรมเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาความรู้และศักยภาพของเกษตรกร ด้านการผลิต การตลาด ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจร่วมกัน กำหนดเป้าหมายชนิดสินค้า กำหนดเนื้อหาหลักสูตรต่าง ๆ ตามความเหมาะสม รวมถึงเทคโนโลยีที่จำเป็นเหมาะสม ต่อการพัฒนาความรู้ให้กับเกษตรกร

2) ศึกษาดูงาน เพื่อให้เห็นสภาพพื้นที่จริงในการเรียนรู้ตามความเหมาะสม และสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตไม้และหวาย

5.2 กิจกรรมการจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตไม้หรือหวายที่มีลักษณะอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแต่ละจังหวัด

5.2.1 สำนักงานเกษตรจังหวัดและ/หรือสำนักงานเกษตรอำเภอคัดเลือกพื้นที่ปลูกไม้หรือหวาย ที่มีศักยภาพ โดยคัดเลือกเกษตรกรจากเกษตรกรเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการฯ ต่าง ๆ เช่น แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร หรือเกษตรกรที่มีศักยภาพในพื้นที่ ฯลฯ ที่สามารถดำเนินการผลิตไม้หรือหวาย สำหรับจัดทำเป็นแปลงต้นแบบการผลิตไม้หรือหวายที่สามารถพัฒนาต่อยอด เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ จังหวัดละ 1 แปลง รวมจำนวน 10 แปลง โดยมีวิธีการคัดเลือก ดังนี้

1) เป็นพื้นที่ของสมาชิกผู้ที่เข้าร่วมโครงการฯ ต่าง ๆ เช่น แปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร หรือเกษตรกรที่มีศักยภาพในพื้นที่ ฯลฯ สามารถขยายผลสู่แปลงสมาชิก ผู้เข้าร่วมโครงการฯ คนอื่นๆ ได้ ทั้งภายในจังหวัดหรือจังหวัดอื่น ๆ

2) เป็นพื้นที่ที่มีสภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการผลิตไม้หรือหวาย ในท้องถิ่นหรือชุมชน

3) เกษตรกรเจ้าของพื้นที่มีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการและยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดในการดำเนินการ ตลอดจนคำแนะนำของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

5.2.2 ดำเนินการจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตไม้และหวาย เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์

1) จัดทำแปลงมีพื้นที่ปลูกอย่างน้อย 2 ไร่ เพื่อจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตไผ่หรือหวายตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่น

2) รัฐสนับสนุนค่าใช้จ่ายแปลงละ 20,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับจัดทำป้ายแปลงต้นแบบ ปัจจัยการผลิต วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร หรือวัสดุอุปกรณ์ที่นำไปใช้ในกระบวนการผลิตและการแปรรูป ค่าจัดทำระบบน้ำ ค่าตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้าง ค่าวิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน วัสดุสำนักงาน หรืออื่น ๆ ที่มีความจำเป็นและเหมาะสม โดยวัสดุอุปกรณ์ต้องไม่ใช่ครุภัณฑ์

5.3 การบริหารจัดการและติดตามสถานการณ์ไผ่และหวาย

- 1) เชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์
- 2) ประเมินศักยภาพการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงาน ติดตามผลการดำเนินงานโครงการ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่และเกษตรกร
- 3) สรุปผลการดำเนินงานเป็นไฟล์เอกสารให้ส่วนกลางทราบหลังเสร็จสิ้นโครงการฯ

6. ระยะเวลาดำเนินการ

ตุลาคม 2566 – พฤษภาคม 2567 โดยใช้งบประมาณปี 2566 ไปพลางก่อน

7. แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรม/ขั้นตอน	แผนปฏิบัติงาน											
	ปี 2566			ปี 2567								
	ต.ค.66	พ.ย.66	ธ.ค.66	ม.ค.67	ก.พ.67	มี.ค.67	เม.ย.67	พ.ค.67	มิ.ย.67	ก.ค.67	ส.ค.67	ก.ย.67
1. กิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไผ่และหวายให้มีคุณภาพดี เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์												
1.1 คัดเลือกเกษตรกรกลุ่มที่มีความเข้มแข็งในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไผ่หรือหวาย		←→										
1.2 อบรมและศึกษาดูงานสำหรับเกษตรกร			←→									
2. กิจกรรมการจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตไผ่หรือหวายที่มีลักษณะอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแต่ละจังหวัด									←→			
3. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการ	←											→

8. ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด

8.1 ผลผลิต (output)

เกษตรกรผู้ปลูกไผ่และหวาย จำนวน 500 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไผ่และหวายให้มีคุณภาพ นำไปสู่การเป็นเกษตรอัตลักษณ์

8.2 ผลลัพธ์ (outcome)

เกษตรกรไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไผ่และหวาย

8.3 ตัวชี้วัด

เชิงปริมาณ : เกษตรกรผู้ปลูกไม้และหวาย จำนวน 500 ราย ได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไม้และหวาย

เชิงคุณภาพ : 1) เกษตรกรผู้ปลูกไม้และหวายสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติไม่น้อยกว่า ร้อยละ 60

2) การผลิตสินค้าเกษตรมีประสิทธิภาพและมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 3

9. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสม ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไม้และหวายให้มีคุณภาพนำไปสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรนำความรู้ไปปฏิบัติ พัฒนาคุณภาพไม้และหวายให้เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ เพื่อเตรียมเข้าสู่การเป็นสินค้าเกษตรอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

10. การประเมินผลโครงการ

ติดตามจากระบบ e-project

11. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ

1. กอง/สำนัก : สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร
ชื่อ : นางสาวคันสนีย์ นิธิธรรมยง
ตำแหน่ง : ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมไม้ยืนต้น
เบอร์โทรศัพท์ : 0 2940 6079
E-mail : perennial.doae@gmail.com
2. ชื่อ : นางจันทิมาภรณ์ ศรีมงคล
ตำแหน่ง : นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
เบอร์โทรศัพท์ : 0 2940 6079
E-mail : perennial.doae@gmail.com
3. ชื่อ : นายภาณุวัฒน์ เนียมสุวรรณ
ตำแหน่ง : นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
เบอร์โทรศัพท์ : 0 2940 6079
E-mail : perennial.doae@gmail.com
